

Signalizačná správa

Témou signalizačnej správy v prvej časti bude vrtivka orechová (*Rhagoletis completa*) s ktorou sa stretávajú pestovatelia a záhradkári orechov v rámci celého územia Slovenska. Upozorňujeme na ochranné opatrenia počas výskytu škodcu. Dôležitým opatrením je odstránenie a spálenie opadaných a napadnutých plodov orechov. V jesennom období, keď už opadnú listy z orechov, treba **zlikvidovať všetky ich opadané časti**. Za dôležité opatrenie sa pokladá **mechanická kultivácia pôdy**, napríklad pomocou rýľovania, a zopakovať ju môžeme na jar. Najneskôr v máji možno **pokryť zem fóliou či netkanou textíliou**, čo zabráni vyleteniu vyliahnutých dospelých vrtiviek z pôdy. Ďalším užitočným opatrením, ktoré môžeme využiť, sú **žlté lepové dosky** (okolo 5 ks podľa veľkosti koruny), ktoré vďaka farbe dokážu náľakať na svoju plochu vrtivku. Vymieňať by sa mali približne každé 2-3 týždne a ponechať do septembra. Chemická ochrana je zameraná prioritne na likvidáciu dospelých jedincov (vrtiviek), a to ešte pred nakladením vajíčok dospelou samičkou. Začiatkom júla (najneskôr okolo 15.7.) by sa malo začať, a to v 7 – 14 dňových intervaloch ju následne opakovať až do doby asi 1 mesiac pred zberom plodov orecha. Hranica posledného ošetrenia sa odporúča pre neskoršie dozrievajúce odrody orecha približne okolo 25. augusta. Dôležité je poznamenať, že vajíčka škodcu nakladené samičkou už po tomto termíne nemajú dostatočný čas na svoj vývoj, a teda na spôsobenie poškodenia. Do úvahy by sme mali brať početnosť dospelých odchytých jedincov na žltých lepových doskách a ochrannú dobu zvoleného (použitého) prípravku. Na chemickú ochranu orechov sú autorizované/povolené nasledujúce prípravky (insekticídy): Alphamiprid 20 SP, Gazelle, Kachikoma, AcetGuard a Mospilan 20 SP (účinná látka acetamiprid). Ošetrte pri zistení výskytu škodcu, počas dozrievania plodov v rastovej fáze od začiatku vývoja plodov po fázu plnej zrelosti (BBCH71 – 89). Dávka vody by mala byť 600-1500 l/ha. Maximálny počet aplikácií je 1-krát za sezónu. Z dôvodu ochrany včiel, ale aj rôzneho opelňujúceho hmyzu neaplikujte prípravok počas kvitnutia, použitie povolené iba po ukončení kvitnutia! Ďalšou možnosťou sú insekticídy s účinnou látkou lambda-cyhalothrin - Ninja Zeon 5 CS, Karate Zeon 5 CS, Sentinel a Vaztak Pro. Menované prípravky aplikujte pri výskyte škodlivého činiteľa, resp. pri prekročení jeho prahu škodlivosti alebo na základe signalizácie. Dávka vody by mala byť 800-1500 l/ha. Aplikujte prípravky maximálne 2-x za vegetačnú sezónu v intervale minimálne 7 dní. Všetky spomenuté prípravky voči vrtivke orechovej sú určené pre profesionálnych používateľov.

V druhej časti signalizačnej správy zameriame pozornosť na **predpestovanie priesad a chorobám, ktoré sa na nich vyskytujú**. Keď pestujeme rozličné druhy priesad v skleníkoch, fóliovníkoch alebo pareniskách, tak môžeme často vidieť po vyklíčení zo semien napadnutie mikroskopickými hubami. Tie dokážu spôsobiť postupné odumieranie rastlín, a to pod názvom **padanie klíčiach rastlín**. Spôsobujú to rody mikroskopických hub - *Fusarium*, *Pythium*, *Bremia*, *Thielaviopsis*, *Rhizoctonia* a aj iné, ktoré sa nachádzajú v pôdnom prostredí (hlavne v rastlinných zvyškoch). Medzi typické príznaky patrí napadnutie koreňového krčku, spodnej časti stonky a koreňov rastlín. Ďalej na rastlinnom pletive sa mení farba do čierneho sfarbenia. Vädnutie (neskoršie odumieranie) vidíme na mladých rastlinách, semenáčikoch alebo odrezkoch. V rámci ochranných opatrení je nevyhnutné použiť dobre preležanú zeminu, ktorá je premiešaná s rašelinou alebo pieskom. Upozorňujeme, že nie je dobré hnojiť nerozloženým maštalným hnojom alebo čerstvou listovkou. Mikroskopické huby potrebujú na svoj vývoj priaznivé podmienky prostredia - vysoká vzdušná vlhkosť, vyššie teploty, nedostatok svetla, husté výsevy, hustý spon, nedostatočné vetranie a častú zálievku. Za dôležité sa pokladá využívanie zdravého osiva alebo prípadne moreného osiva. Ďalšou možnosťou ochrany je

fyzikálna dezinfekcia pôdy (preparovaním horúcou parou), pričom sa ničia živočíšni škodcovia, zárodky mikroskopických húb, baktérie, vírusy, ale aj semená niektorých burín. Na druhej strane sa zničia bohužiaľ aj užitočné organizmy, ale tie sa rýchlo regenerujú! Teplota preparovania sa riadi vlastnosťami organizmov, proti ktorým je určená. Všeobecne má byť asi o 10°C vyššia ako je smrtiaca teplota, ktorá sa pohybuje od 50 °C pre niektoré mikroskopické huby a hád'atká, a až nad 90°C pre vírusy a baktérie. V praxi sa obvykle dosahuje teplota 95°C po dobu 20-30 minút. Hĺbka preparovania by mala byť 20-50 cm. Zemina pred zásahom má byť suchá a nemôže byť zmrznutá. Najlepšie výsledky sú v ľahkých a stredne ťažkých pôdach, kde je dostatočný obsah humusu. Ťažké pôdy strácajú po preparovaní pôdnu štruktúru. Po skončení preparovania nie je vhodné ihneď siať. Odporúča sa asi až po 2-3 týždňoch, kedy sa obnoví mikrobiálna rovnováha v pôdnom prostredí. Mohli by sa vyskytnúť poruchy klíčivosti a vývoja pri citlivých druhoch rastlín. Pôdu ochránime pred opätovnou kontamináciou škodlivými organizmami skladovaním na vybetónovanej ploche a prikrytím fóliou.

Na chemickú ochranu môžeme využiť nasledujúce fungicídy: Omix a Rival (účinná látka propamocarb) sú určené proti hubovým chorobám zeleniny aj okrasných rastlín pestovaných v skleníkoch; Polygandron STP je biologický fungicídny prípravok (účinná zložka *Pythium oligandrum* druh M1) určený na morenie repy (repa cukrová, repa krmná, cvikla) proti padaniu klíčiacych rastlín; Previcur energy (účinné látky fosetyl a propamocarb) je určený na ochranu zeleniny, okrasných rastlín v skleníku a v poľných podmienkach. Všetky uvedené fungicídy sú určené pre profesionálnych používateľov.

Záverom upozorňujeme, že pri použití všetkých menovaných prípravkov na ochranu rastlín je nevyhnutnou podmienkou riadiť sa pokynmi pre aplikáciu, ktoré sú uvedené na etikete konkrétneho prípravku na ochranu rastlín!

Ing. Maroš Lučaj
ÚKSÚP – OOR
31.03.2025